

NIEUWSBRIEF MULTIPLUS september 2017

Is dit de eerste keer dat u onze nieuwsbrief ontvangt? Neem dan zeker onze vorige nieuwsbrieven eerst even door. Deze zijn terug te vinden op www.multiplus.be/nieuwsbrief.php.

INFORMATIEVERSPREIDING EN –UITWISSELING

INTERESSANT: Liz IN de klas

Dit schooljaar loopt een nieuw project in Nederland, getiteld "Liz IN de klas". Kinderen met EMB volgen er onderwijs in een reguliere klas (Sterrenschool EigenWijs), met aangepaste begeleiding en verzorging. Meer informatie: www.nsgk.nl/actueel/nieuws/bericht/?bericht=204 en www.stichtingliz.nl/onze-zorg/onderwijs.

INTERESSANT: Het verschil met mijn broer Jan

Thijs Dillen werkte in het kader van zijn studies sociologie (Universiteit Antwerpen) een masterproef uit, getiteld "Het verschil met mijn broer Jan. Een poging tot reconstructie van de sociale belevingswereld van een jongen met een meervoudige beperking". De theoretische invalshoeken en, bovenal, beschrijvingen van Jans interactie met de wereld, zijn het lezen meer dan waard: www.multiplus.be/informatiedocs/Dillen%20Thijs.pdf.

INTERESSANT: Inspectie kwaliteit van zorg voor personen met EMB

De Inspectie voor Gezondheidszorg in Nederland heeft recent werk gemaakt van een "instrument-EMB", waarmee zij gericht de kwaliteit van zorg in voorzieningen met deze doelgroep in beeld wil krijgen. Meer informatie: www.igz.nl/actueel/nieuws/goede-zorg-voor-mensen-met-een-ernstige-meerv.asp?sgURL=tcm%3a294-47472-4&nodeJump=4.

INTERESSANT: Osteoporose bij kinderen met EMB

Het paramedisch team van De Blauwe Vogel, een kinderdagcentrum in Amerpoort (NL), maakte een toegankelijk informatieblad over osteoporose bij kinderen met EMB en de behandeling ervan. U kan dit document hier raadplegen: www.amerpoort.nl/binaries/content/assets/brochures/17012-folder-osteoporose.pdf. In eerder verschenen nieuwsbrieven verwezen we reeds naar de folder die ze over scoliose bij kinderen met EMB maakten: www.amerpoort.nl/binaries/content/assets/brochures/kinderen/16007-folder-scoliose.pdf.

INTERESSANT: Licht en geluid op maat

Stichting Philadelphia (NL) schakelt de technologische mogelijkheden van vandaag in om zorg op maat van haar bewoners te bieden. Concreet krijgen bewoners aangepaste (sfeer)verlichting en waar aangewezen, muziek op maat tijdens een bepaalde activiteit, op een specifiek moment of in een specifieke omgeving. Meer informatie over dit experiment leest u hier: www.klik.org/Nieuws/Zorgwoonboerderij_experimenteert_met_licht_en_geluid_voor_betere_zorg-170201181700?utm_medium=email&utm_campaign=Zorgwoonboerderij+experimenteert+met+licht+en+geluid+voor+betere+zorg&utm_source=newsletter.

INTERESSANT: Tintelconcert

Op 24 september kan u gratis het Tintelconcert bijwonen, een zintuigenprikkelende muzikale voorstelling van Centrum Ganspoel i.s.m. Lotes Music. Het Tintelconcert kan ook op locatie geboekt worden: www.ganspoel.be/watwedoen/platteland/documents/uitnodigingTintelconcert24september2017.pdf en <https://tintelconcert.wordpress.com>.

INTERESSANT: Actie voor (gezinnen van) kinderen met EMB

In Nederland werd onder de noemer #ikziejewel het afgelopen jaar stevig actie gevoerd door ouders van kinderen met EMB. Ze vragen om meer erkenning voor deze 'onzichtbare' groep kinderen, minder bureaucratie en betere ondersteuning van het gezin en zorg op maat: www.2cu.nu/pdf-pamflet. De actie leidde alvast tot de installatie van een werkgroep die zich zal richten op het verbeteren van de zorg, hulp en ondersteuning voor deze kinderen en hun gezinnen: www.ouderscentraal.nl/ondersteuning-kinderen-zeer-ernstige-verstandelijke-en-meervoudige-beperkingen.

INTERESSANT: Villa Piepin

Villa Piepin in Balen biedt zeer flexibele opvang voor kinderen met en zonder een beperking/zorgbehoefte, tot 12 jaar. Meer informatie: www.villapiepin.be.

INTERESSANT: EVB+

In april 2017 werd in Nederland door een 10-tal zorgorganisaties een nieuw kennisnetwerk opgericht; EVB+: voor mensen met een (zeer) ernstige verstandelijke beperking en moeilijk verstaanbaar gedrag. We kijken reikhalzend uit naar initiatieven waar we in Vlaanderen mee van kunnen meegenieten!

INTERESSANT: Voorschrijven van psychofarmaca

De laatste jaren worden er meer en meer vragen gesteld bij het overmatig gebruik van psychofarmaca bij mensen met een verstandelijke beperking. Voor uw multidisciplinair team kan het verhelderend zijn de (in 2016 herziene) richtlijnen die de Nederlandse Vereniging van Artsen voor Verstandelijk Gehandicapten hierover publiceerden, te raadplegen: <http://nvavg.nl/wp-content/uploads/2016/12/2016-Voorschrijven-van-psychofarmaca-webversie.pdf>.

INTERESSANT: De wereld van Puck

Op www.dewereldvanpuck.nl kan u de documentaire "De wereld van Puck" bekijken. Een documentaire met uniek beeldmateriaal gemaakt door vader Gert-Jan, over een 20-jaar durende periode startend met een zorgeloze zwangerschap, de geboorte van dochter Puck die uiteindelijk een ernstige beperking blijkt te hebben, en de weg die ze als gezin doorheen de jaren hebben afgelegd. Eind 2017 verschijnt een langere compilatie van het filmmateriaal, voor professionelen.

INTERESSANT: Ritsbaar duik-/zwempak

Design with a Heart 2017 beloonde het 'ritsbaar duikpak' van AP³, de Waalse organisatie rond personen met EMB, ouders en professionelen (www.ap3.be), met de juryprijs in de categorie Vrije Tijd. Met naald en draad ontwikkelden de winnaars een prototype van ritsbaar badpak (o.b.v. duikpak), dat ook jongeren en volwassenen met EMB toelaat zonder teveel warmteverlies het water in te gaan. Een voordeel is ook dat ze in dit duikpak meer blijven drijven: www.handicapinternational.be/nl/uitvindingen/ritsbaar-duikpak.

INTERESSANT: Koffie met een koekje

De LACCS-methode van De Geeter en Munsterman, die de focus wil leggen op wat voor mensen met EMB een goed leven inhoudt, is nu verhelderd in een boek, "Koffie met een koekje". U kan het boek hier bestellen: www.degeeterenmunsterman.nl/webshop/product/2-boek-koffie-met-een-koekje.

INTERESSANT: DB-connect

In het voorjaar werd in Nederland het expertisecentrum DB-connect opgericht, dat kennis over doofblindheid wil bundelen en verspreiden. De site www.dbconnect.info is nog in opbouw, maar zal op termijn allerlei informatie bieden.

INTERESSANT: Rita hoort niet goed

De werkgroep gehoor en verstandelijke beperking van SIG bracht dit jaar opnieuw haar sensibiliseringscampagne onder de aandacht. Ze maakten een nieuwe informatiefolder om aandacht te vragen voor het zwaar onderkende probleem van gehoorproblemen bij personen met een verstandelijke beperking. Op de site www.ritahoortnietgoed.be vindt u de folder, beeldmateriaal en infopakketten terug.

INTERESSANT: Lichamelijk handelen

Het Vlaams Welzijnsverbond stelde in 2016 een advies op dat voorzieningen wil aanzetten tot reflectie over de ethische mogelijkheden van lichamelijk handelen. Het vertrekt van de positieve insteek dat we allen 'lichamelijk' handelen en biedt een 10 punten-programma om in voorzieningen een beleid hierrond uit te tekenen. U kan het advies hier raadplegen: www.vlaamswelzijnsverbond.be/intersectoraal/themas/ethiek/adviezen/advies-nr-8.

INTERESSANT: Somatische verklaringen voor probleemgedrag

Het Centrum voor Consultatie en Expertise (CCE, NL) heeft een website ontwikkeld die er ons attent op maakt dat we bij het zoeken naar de oorzaken van probleemgedrag somatische aandoeningen zeker niet over het hoofd mogen zien (zie ook nieuwsbrief Multiplus jan 2013). De website werd recent vernieuwd, daarom brengen we ze graag nog eens onder de aandacht: www.cce.nl/somatiek.

INTERESSANT: Zie-Wijzer VVB

Koninklijke VISIO (NL) ontwikkelde een e-learning module voor professionelen die personen met een visuele en verstandelijke beperking begeleiden. Via de module leert men de signalen van slechtziendheid bij mensen met een verstandelijke beperking te herkennen en worden tips naar begeleiding gegeven. Hier kan u, na (gratis) aanmaak van een account, de Zie-Wijzer VVB raadplegen: www.visio.org/professional/bevordering-deskundigheid/e-learning/zie-wijzer-vvb.

INTERESSANT: De WWW-wijzer

De WWW-wijzer, ontwikkeld door het Kenniscentrum Revalidatiegeneeskunde Utrecht, BOSK en Hogeschool Zuyd (NL), wil ouders van een kind met een lichamelijke beperking ondersteunen in het stellen van vragen en zoeken naar informatie. Je vindt de wijzer hier: www.wijzer.me.

INTERESSANT: ComVoor-2

In 2016 verscheen een herziene versie van de ComVoor, een instrument bedoeld voor indicatiestelling van ondersteunde communicatie bij personen met autismespectrumstoornis die niet of slechts beperkt verbaal communiceren, of mensen met andere communicatieproblemen (o.a. mensen met verstandelijke beperking). De handleiding en testmaterialen zijn grondig herzien en vernieuwd, maar verder kan het nieuwe testmateriaal nog steeds gecombineerd worden met de vroegere versies van de handleiding en formulieren. Meer informatie over de ComVoor-2: <https://ppw.kuleuven.be/ogop/comvoor/comvoor>.

Spread the news... wissel via Multiplus informatie uit!

...over studiedagen, vormingen

Woonde u recent een studiedag of vorming bij over een onderwerp dat relevant is m.b.t. personen met EMB? Bezorg ons dan een verslag, een overzicht van de verkregen informatie en we plaatsen dit op onze site. Op die manier kunnen ook anderen er iets van opsteken!

...over eigen innoverende projecten

Mogelijk ontwikkelde u zelf, vanuit uw dienst, school... een bijzondere activiteit, methodiek... voor de doelgroep van mensen met EMB. Bezorg ons de nodige informatie en dan vermelden we deze op de Multiplus-website. Op die manier kan uw project inspirerend zijn voor anderen!

PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK

SIRG PIMD Fribourg

Eind augustus namen we in Fribourg (Zwitserland) deel aan een bijeenkomst van wetenschappelijke onderzoekers en praktijkmensen die werken rond personen met EMB, verenigd in de SIRG-PIMD (Special Interest Research Group on Persons with Profound Intellectual and Multiple Disabilities, deel van IASSID). Er werden heel wat lopende of afgewerkte onderzoeken en projecten voorgesteld, we lijsten hieronder voor u de thema's op. Indien u hierover meer informatie wenst, kan u contact opnemen via info@multiplus.be.

- rol van communicatie in gezondheidszorg
- werkgerelateerde activiteiten in dagcentra
- ouder-kind interactie
- tijdsbesteding van ouders
- gebruik van technologische hulpmiddelen
- tandemskiën: effect op houding, spier- en hartactiviteit
- expressie van zelfbewustzijn
- gehechtheidsgedrag
- instrument "Evaluation-Cognition-Polyhandicap (ECP)": in kaart brengen van

cognitieve mogelijkheden

-discriminatie van stemgeluid

-gebruik van "Routes for learning" voor evalueren onderwijs aan kinderen met EMB in Engeland en Wales

-werking Expertisecentrum EMB (NL): samenwerking praktijk-wetenschap

Reflectie-instrument optimale onderwijsleeromgeving

Op 8 mei 2017 stelde UCLL i.s.m. Multiplus in Heverlee het resultaat voor van een 2-jaar durend project, dat leidde tot een reflectie-instrument rond kwaliteitsvol onderwijs voor leerlingen met EMB. Dit instrument kan teams ondersteunen die willen reflecteren over hun onderwijs aan leerlingen met EMB. Het omvat een hele reeks vragen die teams zich kunnen stellen, en die, geordend volgens thema's en gekaderd binnen een input-proces-output-context-model (gebaseerd op CIPO), richting kunnen geven aan het creëren van een optimale onderwijsleeromgeving voor deze leerlingen. De richtvragen zijn gebaseerd op wetenschappelijke literatuur en een uitgebreide bevraging van BuO-scholen, professionelen uit de welzijnssector en ouders. Meer informatie over dit instrument kan verkregen worden bij Multiplus (info@multiplus.be) en UCLL (annet.devroey@ucll.be).

Visuele problemen

VZW Stijn voerde in samenwerking met KU Leuven een onderzoek uit naar (kennis over) visuele problemen bij mensen met een ernstig en diep verstandelijke beperking. De resultaten zijn opvallend, en manen ons aan tot meer aandacht voor het visuele functioneren van deze mensen, die zelf gezichtsproblemen niet kunnen signaleren. Meer informatie:

<http://sociaal.net/analyse-xl/gezichtsproblemen-bij-mensen-met-een-verstandelijke-beperking>.

Masterproeven OJKO-project

In het kader van het grootse OJKO-project van KU Leuven en RU Groningen (zie nieuwsbrief juli 2014 en <https://ojkoproject.wordpress.com>) werd er ook door studenten orthopedagogiek aan de KU Leuven heel wat onderzoek gedaan. Een overzicht:

Evelyne Dirix onderzoekt de samenhang tussen bepaalde gezins- en contextfactoren en de ontwikkeling van jonge kinderen met een ernstige cognitieve en motorische ontwikkelingsachterstand. Haar masterproef kan u hier raadplegen: www.multiplus.be/informatiedocs/Dirix2015.pdf.

Gitte Van Dijck onderzoekt de motorische vaardigheden bij deze jonge kinderen: www.multiplus.be/informatiedocs/VanDijck2015.pdf.

Sophie November en Evelien Noyens onderzochten de sociaal-emotionele ontwikkeling en interacties met belangrijke anderen bij deze doelgroep: www.multiplus.be/informatiedocs/NovemberNoyens2015.pdf.

Kristien Van Bavel en Eerin Van den Broeck deden onderzoek naar de vroeg-communicatieve vaardigheden van jonge kinderen met een ernstige cognitieve en motorische ontwikkelingsachterstand. Hun eindwerk kan u nalezen op: www.multiplus.be/informatiedocs/van%20bavel%20van%20den%20broeck.pdf. Ook Emilie Ceulemans en Marijke Geurts onderzochten het vroeg-communicatieve gedrag: www.multiplus.be/informatiedocs/CeulemansGeurts2017.pdf.

Valesca Deckers en Marthe Jacobs deden onderzoek naar de ouder-kind-interactie: www.multiplus.be/informatiedocs/DeckersJacobs2017.pdf.

Herinnering: Onderzoek technologiegebruik personen met een diep verstandelijke beperking

Sara Nijs, post-doc medewerker aan de Onderzoekseenheid Gezins- en Orthopedagogiek van de KU Leuven, onderzoekt momenteel het gebruik van technologische hulpmiddelen bij personen met een diep verstandelijke beperking en barrières die daarbij ervaren worden. Ze is op zoek naar informatie van professionals (leerkrachten, begeleiders, stafmedewerkers, beleidsmedewerkers, therapeuten...) die werken met personen met een diep verstandelijke beperking. Om deze informatie te bekomen werd een Europese vragenlijststudie opgezet. Vanuit ons land kan via het invullen van deze vragenlijst ook input gegeven worden: <https://websurvey.kuleuven.be/index.php/9109/lang-nl>.

Wat Helpt Mij

De afdeling Orthopedagogiek van de Universiteit Leiden en 4 zorgorganisaties in Nederland startten in april 2017 een onderzoek naar welke ondersteuning 'werkt' voor cliënten met intensieve ondersteuningsnoden, en meer bepaald hun levenskwaliteit positief beïnvloedt. Het groots opgezette project, waarin meer dan 300 cliënten gevolgd worden, zal meerdere jaren duren. In 2019 worden de eerste resultaten verwacht. Voor meer informatie: <https://wathelptmij.nl>.

VORMING EN ADVIES

Multiplus-vormingen voor alle geïnteresseerden

U kan nog inschrijven voor volgende vormingen:

Op 16 en 17 november 2017 kan u tijdens een tweedaagse uitgebreid kennismaken met **Ervaar het Maar**, een methodische werkwijze voor het stimuleren van de motoriek, de zintuigen en de communicatie in de begeleiding van leerlingen met EMB. Meer informatie vindt u hier: www.multiplus.be/vorming/Ervaar%20het%20Maar%2016%20en%2017%20november%202017-def.pdf.

Op 23 januari 2018 organiseert Multiplus opnieuw de werksessie over **onderwijsleerdoelstellingen voor kinderen met ernstige meervoudige beperkingen**. Meer informatie vindt u hier:

www.multiplus.be/vorming/Onderwijsleerdoelstellingen%2023%20januari%202018-def.pdf.

Op 29 maart 2018 verzorgt Gerrit Vignero een nascholing over **emotionele ontwikkeling van kinderen en jongeren met ernstige meervoudige beperkingen** (metafoor 'De Draad'). Meer informatie: www.multiplus.be/vorming/De%20draad%2029%20maart%202018.pdf.

Op 26 april 2018 verzorgen Philip Van Maekelbergh en Petra Debaut van het Vlaams Samenwerkingsverband voor Basale Stimulatie een lezing over **een basale houding in een onderwijscontext**. Voor meer informatie: www.multiplus.be/vorming/Basale%20houding%2026%20april%202018-def.pdf.

De basiscursus **Beleven in Muziek (BIM)** op 19 oktober 2017 en de vervolgcursus op 1 maart 2018 (zie: www.multiplus.be/vorming.php) zijn intussen reeds volzet. U kan u wel nog aanmelden voor de wachtlijst.

Magenta: vormingen voor ouders

Magenta biedt opnieuw een basisreeks van 4 workshops voor ouders van zorgkinderen (0 tot 14 jaar). De eigen Zorg-Werk-Leven Balans staat centraal, managementideeën worden vertaald naar de thuissituatie. De basisreeks wordt aangeboden in Oostende, Leuven, Geel en Hasselt.

Er is ook per provincie in oktober of november 2017 een thema-sessie voor ouders waarin opvoeding en opvoedingsondersteuning aan bod komt. Locaties: Brugge, Erpe-Mere, Hasselt en Leuven.

Meer info op www.magentaproject.be.

Agenda

SEPTEMBER 2017

26/9/17: Slik- en verslikproblematiek en mondhygiëne. Georganiseerd door VZW Stijn. Meer informatie: www.stijn.be/index.php?LOC=STI&PAG=vor_detail&vor_locde=STI&vor_vlgnum=1618&OPAG=vorming&VOR=1&X=0.

26/09/17 & 6/10/17: Tweedaagse SEN-SEO Basisvorming (Oost-Vlaanderen). Georganiseerd door SEN VZW. Meer informatie: www.kennisplein.be/Pages/2-daagse-SEN-SEO-Basisvormingen-najaar-2017.aspx.

27/09/17: Seksualiteit en intimiteit bij mensen met een verstandelijke beperking. Georganiseerd door SEN VZW. Meer informatie: www.medilex.nl/congressen/seksualiteitvb/programma?utm_source=klik&utm_medium=nieuwsbrief&utm_campaign=seksualiteitvb&utm_medium=email&utm_campaign=https%3A%2F%2Fwww.medilex.nl%2Fcongressen%2Fseksualiteitvb%2Fprogramma%3Futm_source%3Dklik%26utm_medium%3Dnieuwsbrief%26utm_campaign%3Dseksualiteitvb&utm_source=newsletter.

OKTOBER 2017

3/10/17: ISAAC-NF congres Communicatie in een nieuw perspectief. Georganiseerd door ISAAC-NF, in Doorn (NL). Meer informatie:

www.isaac-nf.nl/nieuws/dinsdag-3-oktober-vindt-het-isaac-nf-congres-commu.

3/10/17 & 25/10/17: Aansprakelijkheid in de zorgsector. Georganiseerd door Escala. Meer informatie:

www.escala.be/opleidingen/wetgeving_en_administratie/wetgeving_en_administratie/aansprakelijkheid_in_de_zorgsector.html#.

4/10/17-7/10/17: REHACARE-beurs. In Düsseldorf (Duitsland). Meer informatie: www.rehacare.de.

5/10/17 & 12/10/17: Tweedaagse SEN-SEO Basisvorming (Antwerpen). Georganiseerd door SEN VZW. Meer informatie: www.kennisplein.be/Pages/2-daagse-SEN-SEO-Basisvormingen-najaar-2017.aspx.

6/10/17: Trainingsdag SEO-R² – Aan de slag ermee! Georganiseerd door SEN VZW. Meer informatie: [www.kennisplein.be/Pages/Trainingsdag-SEO-R², -aan-de-slag-ermee!.aspx](http://www.kennisplein.be/Pages/Trainingsdag-SEO-R2,-aan-de-slag-ermee!.aspx).

7/10/17: Naar balans terug in evenwicht. Georganiseerd door Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen KU Leuven. Meer informatie: <https://faber.kuleuven.be/nl/pv/kalender/terugineevenwicht20171007>.

10/10/17: Goede palliatieve zorg bij ongeneeslijk zieke personen met een beperking. Georganiseerd door Palliatieve Thuiszorg Gent Eeklo. Meer informatie: <http://genteeklo.palliatieve.org/opleiding/detail/85/minisymposium-vaph-goede-palliatieve-zorg-10102017>.

11/10/17: Muziek, een krachtig middel voor gedragsbeïnvloeding. Georganiseerd door Vormingscentrum Guislain. Meer informatie: <https://agenda.vormingscentrumguislain.be/20171011-01-folder-muziek-een-krachtig-middel-voor-gedragsbeinvloeding>.

12/10/17: Mondzorg bij mensen met een verstandelijke beperking. Georganiseerd door Medilex, in Amersfoort (NL). Meer informatie: www.medilex.nl/congressen/mondzorgvb/congres.

13/10/17 & 14/10/17: Internationaal Snoezelencongres. Georganiseerd door International Snoezelen Association (ISNA) – Snoezelen Professional e.V., in Münnerstadt (Duitsland). Meer informatie: <https://snoezelen-professional.com/de>.

16/10/17: Technologie voor een zinvolle vrijetijdsbesteding voor personen met ernstig meervoudige beperkingen. Georganiseerd door Modem. Meer informatie: www.modemadvies.be/bijscholingen.html.

17/10/17: C-BiLLT, een taalbegripstest voor niet-sprekende kinderen met ernstige motorische beperkingen. Georganiseerd door Modem. Meer informatie: www.modemadvies.be/bijscholingen.html.

18/10/17: Palliatieve zorg. Georganiseerd door VZW Stijn. Meer informatie: www.stijn.be/paginas/vorming/STI_STI0090.pdf.

19/10/17 & 26/10/17: Tweedaagse SEN-SEO Basisvorming (Limburg). Georganiseerd door SEN VZW. Meer informatie: www.kennisplein.be/Pages/2-daagse-SEN-SEO-Basisvormingen-najaar-2017.aspx.

26/10/17: Studienamiddag Hulpverleners in de 'vuurlinie'. Georganiseerd door Permanente Vorming Geestelijke gezondheid bij mensen met een verstandelijke

beperving

en/of

autismespectrumstoornis, KU Leuven. Meer informatie:

www.kuleuven.be/samenwerking/ggvhaut/studiedag.

31/10/17: Gedragsproblemen bij kinderen en volwassenen met EMB. Georganiseerd door Expertisecentrum EMB, in Amersfoort (NL). Meer informatie: <https://expertisecentrumemb.sheerenloo.nl/trainingsaanbod>.

NOVEMBER 2017

2/11/17: Classificerende en handelingsgerichte diagnostiek bij kinderen met een meervoudige beperking. Georganiseerd door SIG. Meer informatie: www.sig-net.be/nl/vorming/classificerende-en-handelingsgerichte-diagnostiek-bij-kinderen-met-een-meervoudige-beperving-3728.aspx.

6/11/17: Sociale netwerken bij mensen met EMB. Georganiseerd door Expertisecentrum EMB, in Ede (NL). Meer informatie: <https://expertisecentrumemb.sheerenloo.nl/trainingsaanbod>.

8/11/17: Lichaamstaal in de zorg. Georganiseerd door Stijn VZW. Meer informatie: www.stijn.be/index.php?LOC=STI&PAG=vor_detail&vor_locde=STI&vor_vlgnum=1605&OPAG=vorming&VOR=1&X=0.

9/11/17: Symposium 2017: Zintuiglijke verwerking bij personen bij autisme. Georganiseerd door Het GielsBos. Meer informatie: www.hetgielsbos.be/symposium-autisme-2017-zintuiglijke-verwerking.

14/11/17: Tiltechnieken. Georganiseerd door Stijn VZW. Meer informatie: www.stijn.be/index.php?LOC=STI&PAG=vor_detail&vor_locde=STI&vor_vlgnum=1693&OPAG=vorming&VOR=2&X=0.

14/11/17 & 15/11/17 & 12/12/17 & 13/12/17: Cursus hechting in beweging... met Sherborne Samenspel. Georganiseerd door SIG. Meer informatie: www.sig-net.be/nl/vorming/cursus-hechting-in-beweging-met-sherborne-samenspel-3820.aspx.

15/11/17: Slik- en verslikproblematiek en mondhygiëne. Georganiseerd door Stijn VZW. Meer informatie: www.stijn.be/index.php?LOC=STI&PAG=vor_detail&vor_locde=STI&vor_vlgnum=1618&OPAG=vorming&VOR=1&X=0.

16/11/17 & 17/11/17: Basiscursus Ervaar het maar. Georganiseerd door Multiplus. Meer informatie: www.multiplus.be/vorming/Ervaar%20het%20Maar%2016%20en%2017%20november%202017-def.pdf.

18/11/17: Neuromusculaire patiënten: De respiratoire behandeling in de praktijk. Georganiseerd door Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen KU Leuven. Meer informatie: https://faber.kuleuven.be/nl/pv/kalender/neuromusculaire_patiënten201711.

23/11/17: Verdiepende leerdag rond (schaal) emotionele ontwikkeling Vlaams-Brabant. Georganiseerd door SEN VZW. Meer informatie: <https://kenniskringen.kennisplein.be/SENSEO/Lists/Nieuws/DispForm.aspx?ID=30&ContentTypeId=0x0104009C8D96B934675345A8DD9FE4F13767E3>.

25/11/17: Neuromusculaire patiënten: De respiratoire behandeling in de praktijk. Georganiseerd door Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen KU Leuven. Meer informatie:

https://faber.kuleuven.be/nl/pv/kalender/neuromusculaire_patienten20171125.

27/11/17: ComVoor-2-cursus. Georganiseerd door KU Leuven i.s.m. Universiteit Leiden en Kentalis, in Sint-Michiels-Gestel (NL). Meer informatie: <https://ppw.kuleuven.be/ogop/comvoor/comvoor/cursussen>.

30/11/17: Com@ModemDag. Georganiseerd door Modem. Meer informatie: www.modemadvies.be/bijscholingen.html.

30/11/17: De romp als keypoint voor houding, evenwicht en mobiliteit bij kinderen. Georganiseerd door SIG. Meer informatie: www.sig-net.be/nl/vorming/de-romp-als-keypoint-voor-houding-evenwicht-en-mobiliteit-bij-kinderen-3824.aspx.

30/11/17: ComVoor-2-cursus. Georganiseerd door KU Leuven i.s.m. Universiteit Leiden en Kentalis, in Leuven. Meer informatie: <https://ppw.kuleuven.be/ogop/comvoor/comvoor/cursussen>.

DECEMBER 2017

1/12/17: Bim-basiscursus. Georganiseerd door Patrick Meuldijk, in Assen (NL). Meer informatie: www.bim-werkwijze.info.

1/12/17: Landelijke dag gedragsdeskundigen EMB. Georganiseerd door Platform EMG, in Baarn (NL). Meer informatie: www.platformemg.nl/agendapunten/landelijke-dag-emb-voor-gedragsdeskundigen-en-onderzoekers-2017.

4/12/17 & 5/12/17: Grip op begrijpen: begeleiding van mensen met autisme en een diep verstandelijke beperking. Georganiseerd door Autisme Centraal. Meer informatie:

www.autismecentraal.com/public/workshops.asp?div=B&lang=NL&pid=117&id=229&spec=all.

8/12/17: 4de SEN-SEO symposium "Emotionele ontwikkeling en gehechtheid". Georganiseerd door SEN VZW. Meer informatie: <https://kenniskringen.kennisplein.be/SENSEO/Lists/Nieuws/DispForm.aspx?ID=20&ContentTypeID=0x0104009C8D96B934675345A8DD9FE4F13767E3>.

18/12/17: Pijn bij mensen met EMB. Georganiseerd door Expertisecentrum EMB, in Ede (NL). Meer informatie: <https://expertisecentrumemb.sheerenloo.nl/trainingsaanbod>.

CONTACT

Anneleen Penne
anneleen.penne@katholiekonderwijs.vlaanderen
info@multiplus.be
Leopold Vanderkelenstraat 32 bus 3765
3000 Leuven
016/32.59.04
www.multiplus.be